

Моделювання Окиснення Чадного Газу на Поверхні Металевого Каталізатора: Тонка Структура Коливної Реакції

Петро Костробій, Ірина Рижа
кафедра прикладної математики
Національний університет “Львівська політехніка”
Львів, Україна
ira.saj@gmail.com

Modeling of Carbon Monoxide Oxidation on the Metal Catalyst Surface: Fine Structure of Oscillatory Reaction

Petro Kostrobii, Iryna Ryzha
dept. of Applied Mathematics
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine
ira.saj@gmail.com

Анотація—Досліджено двовимірну математичну модель окиснення чадного газу (CO) на поверхні платиного каталізатора (Pt) згідно механізму Лангмюра-Гіншелвуда, яка враховує впливи процесів перебудови каталітичної поверхні та температури підложки. Показано, що врахування двовимірності веде до зміни динаміки процесу окиснення та дозволяє отримати коливання змішаного режиму.

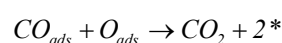
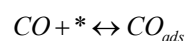
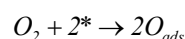
Abstract—The two-dimensional mathematical model for carbon monoxide (CO) oxidation on the platinum (Pt) catalyst surface is investigated according to the Langmuir-Hinshelwood (LH) mechanism. The effects of the catalyst surface reconstruction processes and the substrate temperature are taken into account. It is shown that when two-dimensionality is accounted for, the dynamics of oxidation process changes and mixed mode oscillations (MMO) can be obtained.

Ключові слова—каталітична реакція окиснення; реакційно-дифузійна модель; математичне моделювання реакційно-дифузійних процесів.

Keywords— reaction of catalytic oxidation; reaction-diffusion model; mathematical modeling of reaction-diffusion processes

I. ВСТУП

Окиснення чадного газу (CO) на платині (Pt) відбувається згідно класичного механізму Ленгмюра-Гіншелвуда (LH) [1], який описується наступними рівняннями реакцій

де * позначає вільне активне місце на каталітичній поверхні, індекс “ads” – адсорбовану фазу відповідної речовини.

Обидві реагуючі речовини CO та кисень (O₂) повинні адсорбуватися на поверхні каталізатора до того як відбудеться реакція. Адсорбована молекула CO може прореагувати з адсорбованим на сусідньому активному місці атомом окисену (O). Продукт реакції – вуглекислий газ (CO₂) – швидко десорбується з поверхні каталізатора, залишаючи два вільних місця, доступних для адсорбції нових реагентів. Десорбція і дифузійна рухливість адсорбованого O не враховується [2, 3].

Важливо [4] при побудові математичної моделі реакції врахувати структурні зміни поверхні каталізатора, що впливають на швидкості інших елементарних процесів.

II. ОПИС МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ

Розглянемо модель реакції каталітичного окиснення CO, яка враховує процес дифузії молекул CO на поверхні платини Pt(110). На відміну від існуючих моделей [5, 6], поверхню каталізатора вважатимемо плоскою з заданою декартовою системою координат XOY. Часова еволюція поверхневих покриттів CO (u) та O (v) на поверхні визначається наступними кінетичними рівняннями [7]:

$$\frac{\partial u}{\partial t} = \overbrace{p_u \kappa_u s_u \left(I - \left(\frac{u}{u_{sat}} \right)^q \right)}^{\text{адсорбція}} - \overbrace{k_{des} u}_{\text{десорбція}} - \overbrace{-k_r uv + D_x \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + D_y \frac{\partial^2 u}{\partial y^2}}^{\text{дифузія}} \quad (1)$$

$$\frac{\partial v}{\partial t} = \overbrace{p_v \kappa_v s_v \left(I - \frac{u}{u_{sat}} - \frac{v}{v_{sat}} \right)^2}_{\text{адсорбція}} - \overbrace{k_r uv}_{\text{реакція}} \quad (2)$$

Тут p_u , p_v – парціальні тиски відповідних речовин; κ_u , κ_v – частоти зіткнень молекул з поверхнею; s_u , s_v – коефіцієнти налипання; u_{sat} , v_{sat} – відповідають максимальному покриттю речовин, тобто покриттю насичення; k_r , k_{des} – коефіцієнти, які характеризують швидкості реакції та десорбції CO; D_x , D_y – коефіцієнти дифузії CO в напрямку координат x та y , відповідно. Показник степеня $q = 3$ враховує пригнічення адсорбції для CO та O₂, оскільки адсорбований CO сильніше блокує адсорбцію кисню [8].

Структурний фазовий перехід $(1 \times 1) \leftrightarrow (1 \times 2)$ на поверхні Pt(110) будемо моделювати так [9]:

$$\frac{\partial W}{\partial t} = \overbrace{k_{ph} (f(u) - W)}^{\text{перевбудова}} \quad (3)$$

де змінна W позначає частку поверхні неперевбудованої структури (1×1) , $f(u)$ – неспадна гладка функція інтервалу $[0; 1]$; коефіцієнт k_{ph} – швидкість структурного фазового переходу.

Функцію $f(u)$ змодельємо виразом [6]:

$$f(u) = \frac{I}{1 + \exp\left(\frac{u_0 - \frac{u}{u_{sat}}}{\delta u}\right)} \quad (4)$$

де параметр u_0 визначає значення порогу, вище якого адсорбовані молекули CO істотно впливають на структуру поверхні, а δu – крутизна цього порогу.

Коефіцієнт налипання кисню s_v у рівнянні (2) модифікується і запишеться як лінійна комбінація значень для структур (1×2) , (1×1) :

$$s_v = s_v^{(1)} W + s_v^{(2)} (1 - W) \quad (5)$$

Тут $s_v^{(1)}$, $s_v^{(2)}$ – коефіцієнти налипання кисню у фазах (1×1) та (1×2) , відповідно.

Постійні швидкостей реакції k_r , десорбції k_{des} та фазового переходу k_{ph} залежать від температури T і підпорядковуються рівнянням Арреніуса [10]:

$$k(T) = k^0 \exp\left(-\frac{E}{RT}\right) \quad (6)$$

де k^0 – коефіцієнт, який не залежить від температури, E – енергія активації, R – універсальна газова стала.

Рівняння (1)-(3) складають запропоновану двовимірну математичну модель процесу окисації CO на поверхні платинового каталізатора.

III. ЧИСЛОВИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛІ

Для числового дослідження знерозмірно рівняння (1)-(3) використавши підстановку:

$$u = u_{sat} U, \quad v = v_{sat} V, \quad (7)$$

$$x = l_0 \tilde{x}, \quad y = l_0 \tilde{y}, \quad t = t_c \tilde{t}, \quad (8)$$

де

$$t_c = \frac{v_{sat}}{p_u \kappa_u s_u} \quad (9)$$

Параметр l_0 вибираємо з експериментальних даних по розмірах кристалу Pt, згідно яких $l_0 \approx 10^{-3}$ см [11].

У знерозміреній формі рівняння (1)-(3) складають математичну модель реакції окиснення CO на поверхні Pt:

$$\begin{cases} \frac{\partial U}{\partial \tilde{t}} = \frac{u_{sat}}{v_{sat}} (1 - U^3) - \tilde{k}_{des} U - \tilde{k}_r v_{sat} UV + \\ + \tilde{D}_x \left(\frac{\partial^2 U}{\partial \tilde{x}^2} + D_0 \frac{\partial^2 U}{\partial \tilde{y}^2} \right), \\ \frac{\partial V}{\partial \tilde{t}} = \tilde{p}_v s_v (1 - U - V)^2 - \tilde{k}_r u_{sat} UV, \\ \frac{\partial W}{\partial \tilde{t}} = \tilde{k}_{ph} \left(1 + \exp\left(\frac{u_0 - U}{\delta u}\right) \right)^{-1} - \tilde{k}_{ph} W. \end{cases} \quad (10)$$

Тут

$$\tilde{k}_{des} = k_{des} t_c, \quad \tilde{k}_r = k_r t_c, \quad \tilde{k}_{ph} = k_{ph} t_c, \quad (11)$$

$$\tilde{p}_v = \frac{p_v \kappa_v t_c}{v_{sat}}, \quad \tilde{D}_x = \frac{D_x t_c}{l_0^2}, \quad D_0 = \frac{D_x}{D_y}. \quad (12)$$

Величини параметрів, які використовувалися в числових розрахунках, наведені в табл. 1 [7]. Парціальні тиски p_u та p_v , а також температура T відіграють роль контрольних параметрів моделі.

Результати числового аналізу моделі (10) подано на Рис. 1-9.

З Рис. 1-9 видно, що динаміка залежності поверхневих покриттів $U(x, y, t)$, $V(x, y, t)$, частки поверхні неперебудованої структури (1×1) $W(x, y, t)$ має яскраву осциляційну поведінку. Амплітудні значення коливань змінюються зі зміною y -координати, що говорить про вплив дифузії CO вздовж осі Oy , незважаючи на те, що $D_y \ll 0, 1 D_x$ [3, 11].

На відміну від одновимірної моделі [12], розрахована нами динаміка залежності поверхневих покриттів демонструє коливання змішаного режиму, які спостерігаються експериментально на Pt(110) [13]. Як видно з часових рядів на Рис. 1-6, малі коливання ϵ на поверхні переважно вкритій O, що також узгоджується з експериментом.

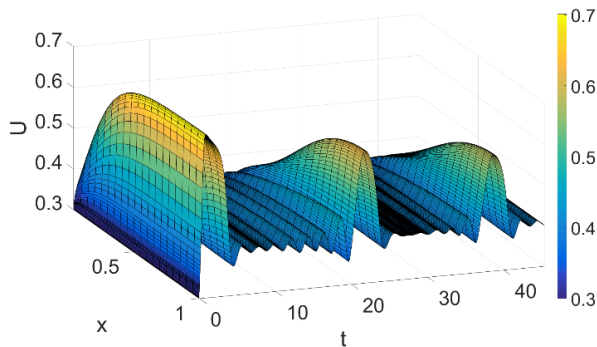

Рис. 1. Залежність поверхневого покриття CO $U(x, y, t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,25$.

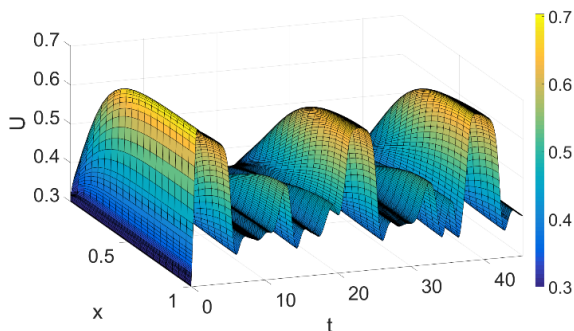

Рис. 2. Залежність поверхневого покриття CO $U(x, y, t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,5$.

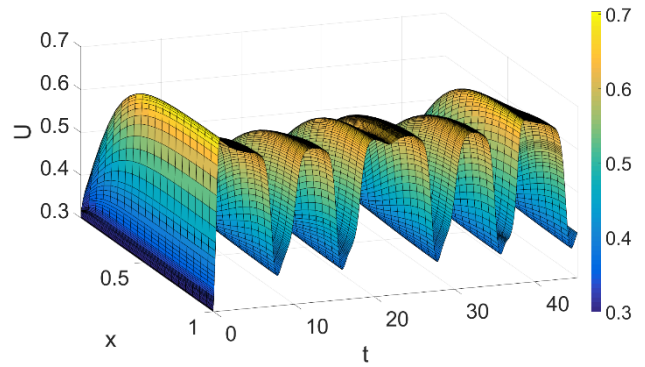

Рис. 3. Залежність поверхневого покриття CO $U(x, y, t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,75$.

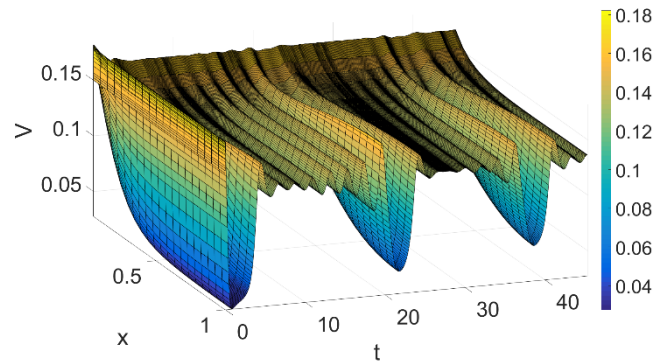

Рис. 4. Залежність поверхневого покриття O $V(x, y, t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,25$.

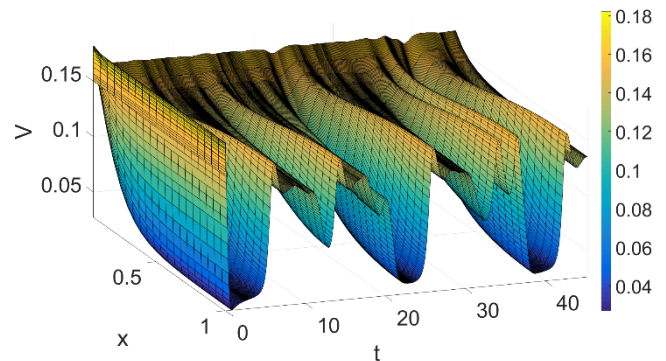

Рис. 5. Залежність поверхневого покриття O $V(x, y, t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,5$.

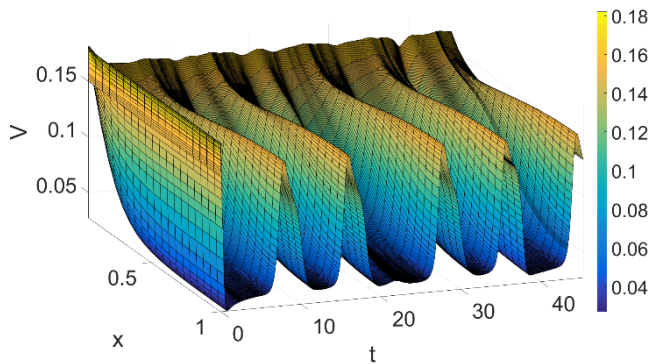

Рис. 6. Залежність поверхневого покриття O $V(x,y,t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,75$.

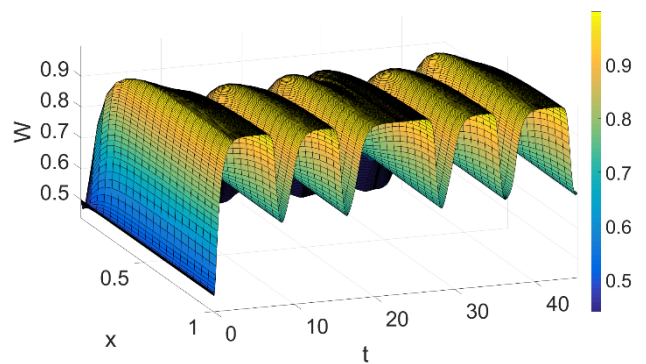

Рис. 9. Залежність частки поверхні неперебудованої структури (1×1) $W(x,y,t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,75$.

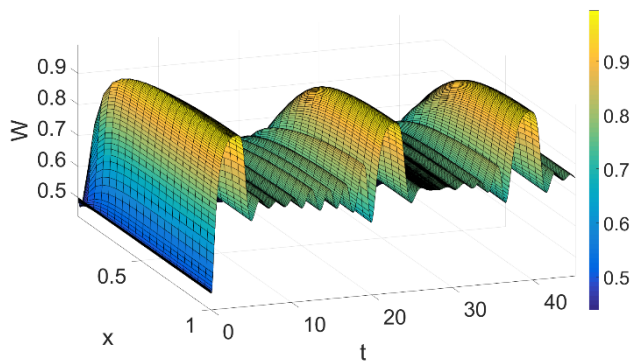

Рис. 7. Залежність частки поверхні неперебудованої структури (1×1) $W(x,y,t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,25$.

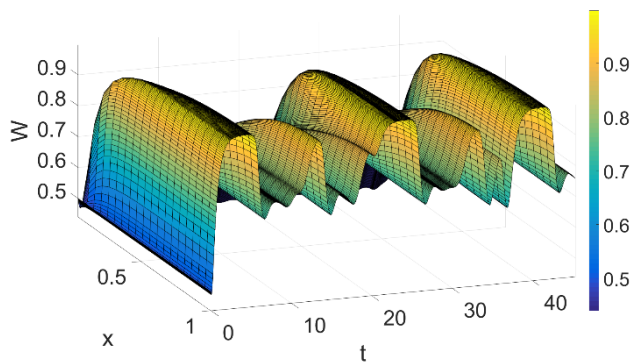

Рис. 8. Залежність частки поверхні неперебудованої структури (1×1) $W(x,y,t)$ при фіксованому значенні координати $y = 0,5$.

ВИСНОВКИ

У роботі побудовано та досліджено двовимірну математичну модель окиснення чадного газу згідно механізму Лангмюра-Гіншелвуда. Показано, що врахування двовимірності дозволяє отримати коливання змішаного режиму, які не вдалось передбачити одновимірною моделлю [12] без урахування рівняння для зміни ступеня огранювання [5].

ЛІТЕРАТУРА REFERENCES

- [1] Baxter R. J., Hu P., "Insight into why the Langmuir-Hinshelwood mechanism is generally preferred," *J. Chem. Phys.*, vol. 116, no. 11, pp. 4379-4381, 2002.
- [2] M. Wilf, P. T. Dawson, "Adsorption and desorption of oxygen on the Pt(110) surface; A thermal desorption and LEED/AES study," *Surf. Sci.*, vol. 65, pp. 399-418, 1977.
- [3] R. Gomer, "Diffusion of adsorbates on metal surfaces," *Rep. Prog. Phys.*, vol. 53, no. 7, pp. 917-1002, 1990.
- [4] T. Gritsch, D. Coulman, R. J. Behm, G. Ertl, "Mechanism of the CO-induced (1×2) - (1×1) structural transformation of Pt(110)," *Phys. Rev. Lett.*, vol. 63, no. 10, pp. 1086-1089, 1989.
- [5] Krischer K., Eiswirth M., Ertl G., "Oscillatory CO oxidation on Pt(110): Modeling of temporal self-organization," *J. Chem. Phys.*, vol. 96, pp. 9161-9172, 1992.
- [6] Bzovska I. S., Mryglod I. M., "Chemical oscillations in catalytic CO oxidation reaction," *Condens. Matter Phys.*, vol. 13, no. 3, pp. 34801:1-5, 2010.
- [7] Ryzha I., Matseliukh M., "Carbon monoxide oxidation on the Pt-catalyst: modeling and stability," *Math. Model. Comput.*, vol. 4, no. 1, pp. 96-106, 2017.
- [8] R. P. H. Gasser, E. B. Smith, "A surface mobility parameter for chemisorption," *Chem. Phys. Lett.*, vol. 1, no. 10, pp. 457-458, 1967.
- [9] M. Bertram, A. S. Mikhailov, "Pattern formation on the edge of chaos: Mathematical modeling of CO oxidation on a Pt(110) surface under global delayed feedback," *Rhys. Rev. E.*, vol. 67, no. 3, pp. 036207-1-11, 2003.
- [10] Штиллер В., *Уравнение Аррениуса и неравновесная кинетика*, М.: Мир, 2000.
- [11] Suchorski Y. Private communication.
- [12] Бзовська І. С., Мриглюд І. М., "Поверхневі структури в каталітичній реакції монооксиду вуглецю," *Укр. фіз. журн.*, Т. 61, № 2, С. 140-148, 2016.
- [13] Eiswirth M., Krischer K., Ertl G., "Nonlinear dynamics in the CO-oxidation on Pt single crystal surfaces," *Appl. Phys. A.*, vol. 51, no. 2, pp. 79-90, 1990.